Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4968/2009, ECLI:CZ:NS:2012:29.CDO.4968.2009.1

Číslo: 93/2012

Právní věta:

Rozvrhové usnesení není samo o sobě skutečností rozhodnou pro vznik nebo výši škody způsobené věřiteli porušením povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka (§ 3 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2007).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.04.2012

Spisová značka: 29 Cdo 4968/2009

Číslo rozhodnutí: 93

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Konkurs, Náhrada škody

Předpisy: § 109 o. s. ř.
§ 3 ZKV ve znění do 31.12.2007
§ 30 ZKV ve znění do 31.12.2007
§ 420 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobou podanou 12. 11. 2007, rozšířenou podáním z 23. 9. 2008, se žalobce (V. P., a. s.) domáhal:

> *Po první žalované (J. P.) zaplacení částky 7450,25 Kč s příslušenstvím tvořeným specifikovanými úroky z prodlení za dobu od 13. 2. 2008 do zaplacení (bod II. výroku).*
>
> *Po druhé žalované (V. P.) zaplacení částky 72 997,31 Kč s příslušenstvím tvořeným specifikovanými úroky z prodlení za dobu od 13. 2. 2008 do zaplacení.*
>
> *Po třetím žalovaném (J. Š.) zaplacení částky 30 697,75 Kč s příslušenstvím tvořeným specifikovanými úroky z prodlení za dobu od 13. 2. 2008 do zaplacení.*
>
> *Po všech žalovaných společně a nerozdílně zaplacení částky 110 174,56 Kč s příslušenstvím tvořeným specifikovanými úroky z prodlení za dobu od 13. 2. 2008 do zaplacení.*

Žalobu odůvodnil tím, že žalovaní porušovali povinnost podat návrh na prohlášení konkursu na

majetek společnosti E., s. r. o. (dále též jen „E., s. r. o.“), posléze E. B., a. s. (dále též jen „E., a. s.“), plynoucí z ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), čímž žalobci způsobili škodu, a to:

> *1) První žalovaná v době do 3. 5. 2005, kdy byla jednatelkou společnosti E., s. r. o., která uzavřela se žalobcem dne 28. 2. 2005 smlouvu o dílo, jejímž předmětem bylo zhotovení publikace Proceedings, z níž zůstalo neuhrazeno 14 900,50 Kč.*
>
> *2) Druhá žalovaná v době od 4. 5. 2005 do 10. 4. 2006, kdy byla jednatelkou společnosti E., s. r. o., která uzavřela se žalobcem v době od 24. 10. 2005 do 27. 3. 2006 smlouvy o dílo, jejichž předmětem byla výroba knih (společností E., s. r. o., odebraných), z nichž zůstalo neuhrazeno 145 994,62 Kč.*
>
> *3) Třetí žalovaný v době od 11. 4. 2006 do 15. 10. 2006, kdy byl předsedou představenstva společnosti E., a. s., která uzavřela se žalobcem v době od 23. 5. 2006 do 4. 10. 2006 smlouvy o dílo, jejichž předmětem byla výroba knih (společností E., a. s., odebraných), z nichž zůstalo neuhrazeno 61 395,50 Kč.*
>
> *4) Všichni žalovaní společně, když v době od 16. 10. 2006 do 9. 5. 2007 byli druhá a třetí žalovaní členy představenstva společnosti E., a. s., a první žalovaná byla v době od 16. 10. 2006 předsedkyní představenstva společnosti E., a. s., která povinnost podat návrh na prohlášení konkursu na majetek této společnosti splnila opožděně až 18. 5. 2007. Společnost E., a. s., uzavřela se žalobcem v době od 7. 11. 2006 do 14. 2. 2007 smlouvy o dílo na dodávky knih (společností E., a. s., odebraných), z nichž zůstalo neuhrazeno 220 349,13 Kč.*

Konkurs na majetek společnosti E., a. s., prohlásil Městský soud v Praze usnesením ze dne 15. 6. 2007 a žalobce do něj přihlásil pohledávky v celkové výši 442 639,75 Kč (příslušenství nebylo přihlášeno), které byly zjištěny při přezkumném jednání konaném 10. 9. 2007. Po žalovaných přitom žalobce požaduje vždy polovinu neuhrazených pohledávek. V žalobě žalobce dále uvedl, že výše plnění, které obdrží v konkursu, mu není známa.

Rozsudkem ze dne 24. 9. 2008 Městský soud v Praze zamítl návrh žalobce na přerušení řízení (bod I. výroku) a dále zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal:

> *– po první žalované zaplacení částky 7450,25 Kč s příslušenstvím (bod II. výroku),*
>
> *– po druhé žalované zaplacení částky 72 997,31 Kč s příslušenstvím (bod III. výroku), a*
>
> *– po třetím žalovaném zaplacení částky 30 697,75 Kč s příslušenstvím (bod IV. výroku).*

Dále soud zamítl žalobu v rozsahu, ve kterém se žalobce domáhal po žalovaných společně a nerozdílně zaplacení částky 110 174,56 Kč s příslušenstvím (bod V. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod VI. výroku).

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel z toho, že společnost E., a. s., podala u Městského soudu v Praze dne 18. 5. 2007 návrh na prohlášení konkursu na svůj majetek, věc je vedena pod sp. zn. 59 K 29/2007, konkurs byl prohlášen usnesením ze dne 15. 6. 2007 a pohledávka žalobce (z označených smluv o dílo) přihlášená 3. 9. 2007 byla v konkursu zjištěna ve výši 442 639,75 Kč.

Dále soud uvedl, že k odůvodnění rozhodnutí v této věci lze citovat z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2003, sp. zn. 25 Cdo 803/2003, (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 6/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 6/2007“, který je, stejně jako další rozhodnutí

Nejvyššího soudu zmíněná níže, veřejnosti dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu), podle kterého:

> *„Vznik škody na straně poškozeného je jedním ze základních předpokladů odpovědnosti za škodu podle hmotného práva a na žalobci leží důkazní břemeno o tom, že škoda vznikla. Aby byl splněn uvedený zákonný předpoklad, musí škoda existovat nejpozději v době, kdy soud o uplatněném nároku rozhoduje. I pro rozhodování soudu o nároku na náhradu škody platí totiž ustanovení § 154 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), které stanoví, že pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení. To znamená, že rozhodující je skutkový stav věci, jaký je v době, kdy soud vyhlašuje své rozhodnutí, a nikoliv stav, který s větší či menší pravděpodobností v nejbližší době nastane. Neexistuje-li škoda v době rozhodování soudu o uplatněném nároku na její náhradu, byl nárok uplatněn předčasně, což má za následek zamítnutí žaloby, tzv. „pro tentokrát“, aniž by bylo třeba zabývat se splněním dalších předpokladů odpovědnosti za škodu“.*

Na citované závěry soud pro stručnost odkázal, s tím, že „škoda musí být ke dni vyhlášení rozhodnutí přesně vyčíslitelná“ a „v tomto případě být vyčíslitelná nemůže, neboť probíhá konkursní řízení“. Není zřejmé, jaké prostředky budou vyplaceny žalobci z podstaty a zda a v jaké míře se zmenší žalobcův majetek. Soud proto uzavřel, že mu „nezbylo“ než žalobu pro předčasnost zamítnout, když je nadbytečné zabývat se v tuto chvíli úvahami o tom, zda žalovaní porušili právní povinnost.

Předčasností žaloby odůvodnil soud i zamítnutí návrhu na přerušení řízení.

K odvolání žalobce V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 18. 6. 2009 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I. až V. a změnil jej ve výroku o nákladech řízení (první výrok). Dále rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud především uzavřel, že soudu prvního stupně nevznikla povinnost přerušit řízení dle § 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř.

Dále poznamenal, že v konkursním řízení není řešeno, zda statutární orgán (členové statutárního orgánu) úpadce porušil povinnosti uvedené v § 3 odst. 2 ZKV a zda v důsledku toho vznikla žalobci škoda. Neřeší tedy otázku, která by mohla mít význam pro rozhodnutí soudu v řízení o náhradě škody dle § 3 odst. 2 ZKV, a nebyl tak ani důvod přerušit řízení podle § 109 odst. 2 písm. c) o. s. ř.

S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1220/2005 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 33/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 33/2008“) a ze dne 19. 3. 2009, sp. zn. 25 Cdo 230/2007 (jde o rozsudek) pak odvolací soud uvedl, že skutečná škoda, jež může vzniknout věřitelům tím, že nebyl podán návrh na prohlášení konkursu nebo věřitelům, jejichž pohledávky vznikly až v době prodlení odpovědných osob se splněním povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu, se neurčuje jako prostý rozdíl mezi tím, co dlužníku zbývalo splnit věřiteli v době, kdy měl být podán návrh na prohlášení konkursu, a částkou, kterou věřitel posléze obdržel v konkursu na úhradu této pohledávky, ale jako rozdíl mezi tím, jaké by bylo uspokojení věřitele, kdyby byl návrh na konkurs podán včas a tím, jaké bylo skutečné uspokojení věřitele z výtěžku konkursu.

Z toho podle odvolacího soudu vyplývá, že ke vzniku škody a odpovědnosti žalovaných za škodu na základě ustanovení § 3 odst. 2 ZKV může dojít teprve tehdy, nebude-li nárok věřitele uspokojen v rámci konkursu. Existence konkrétní škody musí být vždy prokázána a nestačí pouhé tvrzení žalobce o okolnostech nasvědčujících, že mu vznikne škoda a o její pravděpodobné (odhadnuté) výši. Před skončením konkursu, v době, kdy ještě není známo, jaké bude uspokojení věřitele, nelze prokázat ani vznik škody a žaloba o náhradu škody na základě ustanovení § 3 odst. 2 ZKV je podána (jak uzavřel i

soud prvního stupně) předčasně.

K námitce, že o věci měl soud rozhodnout mezitímním rozsudkem (dle § 152 odst. 2 o s. ř.), odvolací soud uvedl, že nejde o povinnost, nýbrž o možnost soudu.

K poukazu odvolatele na to, že z ustanovení § 100 odst. 1 a 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), plyne, že žaloba o náhradu škody dle § 3 odst. 2 ZKV může být podána i dříve, než bude znám výtěžek konkursního řízení, odvolací soud zdůraznil, že danou věc je nutno posuzovat podle ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání, přičemž ani z označeného ustanovení insolvenčního zákona neplyne, že by bylo možné podat žalobu o náhradu škody dříve, než skončí insolvenční řízení.

Žalobce podal proti rozsudku odvolacího soudu dovolání v rozsahu, v němž odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavých výrocích o věci samé (ve výrocích II. až V.), opíraje přípustnost dovolání o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř., namítaje, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 o. s. ř., tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/) a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/) a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje dovolatel řešení následujících otázek:

> *1) Zda určení výše rozdílu mezi zjištěnou výší pohledávky žalobce jako konkursního věřitele a výší jeho uspokojení v konkursním řízení je nezbytným (výchozím či základním) předpokladem pro určení výše škody způsobené statutárním orgánem (členem statutárního orgánu) porušením povinnosti podle ustanovení § 3 odst. 2 ZKV a zda dočasná neznalost tohoto předpokladu v důsledku neukončeného konkursního řízení je podle § 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř. důvodem k přerušení řízení o žalobě na náhradu škody podle § 3 odst. 2 ZKV?*
>
> *2) Zda a za jakých podmínek lze pro výklad obdobného ustanovení dřívějšího zákona použít ustanovení zákona pozdějšího, konkrétně, zda lze pro výklad ustanovení § 3 odst. 2 ZKV použít ustanovení § 100 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona?*
>
> *3) Zda lze žalobci odepřít pro předčasnost právo na náhradu škody, je-li zřejmé, že v konkursním řízení nebude jeho pohledávka uspokojena ve větším rozsahu, než je jím odhadnutá výše škody, a vychází-li jeho odhad z objektivní reality (ze zprávy správce konkursní podstaty) a zda čekání na výsledek konkursního řízení není za takové situace výrazem právního formalismu?*
>
> *4) Zda zamítnutí žaloby pro předčasnost musí být vyjádřeno ve výroku rozsudku?*

K jednotlivým otázkám uplatňuje dovolatel následující argumentaci:

Ad 1)

Odvolací soud podle dovolatele posoudil nesprávně hmotněprávní předpoklady odpovědnosti žalovaných jako jednatelů právního předchůdce úpadce (E., s. r. o.), respektive jako členů představenstva úpadce. Stejně jako soud prvního stupně totiž nevzal v úvahu, že pro rozhodnutí o výši škody ve smyslu ustanovení § 3 odst. 2 ZKV je třeba nejprve znát rozdíl mezi výší zjištěné pohledávky žalobce jako konkursního věřitele a výší uspokojení jeho pohledávky v konkursním řízení. Škoda ve smyslu ustanovení § 3 odst. 2 ZKV totiž tento rozdíl (jenž může být zjištěn pouze v konkursním řízení) nemůže převyšovat. Teprve po zodpovězení této základní otázky lze řešit další otázky a zjistit výši škody ve smyslu ustanovení § 3 odst. 2 ZKV, R 33/2008 a rozhodnutí sp. zn. 25

Cdo 230/2007.

Výši tohoto rozdílu nemůže soud řešit samostatně v řízení o žalobě dle ustanovení § 3 odst. 2 ZKV ani jako otázku předběžnou a musí vyčkat výsledku konkursního řízení. Odtud dovolatel dovozuje, že soud prvního stupně byl povinen přerušit řízení dle § 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř.

Podle dovolatele s odvolacím soudem lze souhlasit v tom, že v konkursním řízení není řešena otázka, zda statutární orgán (členové statutárního orgánu) úpadce porušil své povinnosti uvedené v § 3 odst. 2 ZKV. Nikoliv bez výhrad lze dále souhlasit se závěrem odvolacího soudu, že v konkursním řízení není řešena otázka, zda a jaká škoda vznikla žalobci v důsledku porušení povinnosti dle § 3 odst. 2 ZKV. Jedině v konkursním řízení je (totiž) řešena shora uvedená otázka rozdílu mezi zjištěnou výší pohledávky konkursního věřitele a uspokojením věřitele v konkursu. Rozhodnutí soudu o žalobě na náhradu škody podle § 3 odst. 2 ZKV je tedy závislé na výsledku konkursního řízení, i když nejde (v intencích rozhodnutí Nejvyššího soudu) o závislost mechanickou. Soud v řízení o žalobě podle § 3 odst. 2 ZKV není oprávněn samostatně skutkově zjistit a právně posoudit výchozí předpoklad pro vznik škody, tedy shora popsaný rozdíl, a proto pro rozhodnutí o takové žalobě potřebuje znát výsledek konkursního řízení, tedy:

> *a) výši zjištěné pohledávky žalobce jako konkursního věřitele (údaj byl znám v době vydání napadeného rozhodnutí),*
>
> *b) výši uspokojení zjištěné pohledávky (údaj nebyl znám v době vydání napadeného rozhodnutí).*

Z řečeného dovolatel usuzuje na existenci dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., s tím, že „důsledkem" tohoto nesprávného právního posouzení pak je „nepoužití" ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a tedy vada řízení ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. Jelikož existovala „povinnost" přerušit řízení, je vyloučeno, aby byla dána „možnost" přerušit řízení podle § 109 odst. 2 písm. c) o. s. ř., uzavírá dovolatel.

Ad 2)

Z ustanovení § 100 odst. 2 insolvenčního zákona podle dovolatele vyplývá, že věřitel může podat žalobu o náhradu škody ještě před skončením insolvenčního řízení a že ji nelze z tohoto důvodu zamítnout pro předčasnost. To podle dovolatele znamená, že s nařízením jednání o žalobě na náhradu škody je nutno vyčkat do doby, než bude insolvenční řízení pravomocně skončeno. Jelikož odvolací soud nesprávně vyložil ustanovení § 100 odst. 2 insolvenčního zákona, je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Napadené rozhodnutí je navíc nepřezkoumatelné potud, že se odvolací soud nevypořádal s argumentací, že pro výklad dřívějšího zákona lze použít obsahově obdobná ustanovení pozdějšího zákona, uzavírá dovolatel.

Ad 3)

Potud dovolatel klade dále otázku, zda oddalování uspokojení práva věřitele na náhradu škody, které je vyvoláno čekáním na něco, co nemůže nastat, není výrazem právního formalismu a tím porušením práva na spravedlivý proces podle článku 36 Listiny základních práv a svobod a porušením zásady rychlé a účinné ochrany práv ve smyslu § 6 o. s. ř. a článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. K tomu dovolatel uvádí, že v odvolacím řízení navrhl provedení důkazu zprávou správce konkursní podstaty, jenž vyčíslil uspokojení věřitelů pohledávek druhé třídy (uspokojení pohledávek předběžně odhadl, včetně nároků správce konkursní podstaty, částkou 1 000 000 Kč, při zjištěných pohledávkách v celkové výši 11 300 000 Kč). Odvolací soud návrh na provedení důkazu zamítl a ve svém rozsudku v rozporu s ustanovením § 157 odst. 2 o. s. ř. neuvedl, proč tento důkaz

neprovedl, čímž zatížil řízení vadou ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

Ad 4)

Ačkoliv soud prvního stupně žalobu zamítl pro předčasnost, nevyjádřil to výrokem rozsudku a odvolací soud nápravu nezjednal. Dovolatel míní, že zamítnutí žaloby pro předčasnost je nutno výslovně vyjádřit ve výroku rozhodnutí, neboť pouze ten je závazný ve smyslu ustanovení § 159a o. s. ř. Dovolatel je tak poškozen na svém právu podat žalobu znovu a řízení je (proto) postiženo vadou ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

Žalovaní ve vyjádření navrhují dovolání odmítnout jako nedůvodné.

K první otázce žalovaní uvádějí, že dovolání směřující proti výroku, jímž odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně o zamítnutí návrhu na přerušení řízení, není přípustné, takže tato otázka je zcela irelevantní.

Ke druhé otázce žalovaní uvádějí, že se ztotožňují se závěry odvolacího soudu, jež spočívají v tom, že ustanovení § 100 insolvenčního zákona nelze aplikovat na řízení podle zákona o konkursu a vyrovnání. Z označeného ustanovení pak neplyne, že by věřiteli mohla být přiznána škoda způsobená porušením povinnosti podat insolvenční návrh dříve, než bude skončeno insolvenční řízení. Tvrdí-li dovolatel, že ustanovení § 3 odst. 2 ZKV neurčuje, kdy lze podat žalobu o náhradu škody, je k tomu třeba uvést, že to vyplývá z hmotného práva (ze zákonných předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu). Pro přiznání nároku z titulu odpovědnosti za škodu je navíc rozhodující okamžik vyhlášení rozhodnutí, nikoli okamžik podání žaloby. Otázku vzniku škody zodpověděl odvolací soud v souladu s hmotným právem a nejde ani o otázku rozhodovanou rozdílně odvolacími soudy nebo dovolacím soudem.

Ke třetí otázce žalovaní uvádějí, že otázku vzniku škody rozhodl odvolací soud v souladu s hmotným právem a opakovaně o ní judikoval Nejvyšší soud tak, že škoda jako jeden ze zákonných předpokladů odpovědnosti za škodu musí existovat v době, kdy soud rozhoduje o uplatněném nároku. Neexistuje-li škoda v době rozhodování soudu o uplatněném nároku na její náhradu, byl nárok uplatněn předčasně, což má za následek zamítnutí žaloby, tzv. „pro tentokrát“, aniž by bylo třeba zabývat se splněním dalších předpokladů odpovědnosti za škodu. V případě probíhajícího konkursu na majetek dlužníka (stav k okamžiku vyhlášení rozsudku odvolacího soudu) to znamená, že věřiteli může škoda vzniknout až tehdy, pominou-li účinky prohlášeného konkursu, neboť teprve nebude-li nárok vůči dlužníku uspokojen ani v rámci konkursu, vzniká majetková újma. Potud žalovaní odkazují na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2601/2010 (jde o rozsudek ze dne 25. 8. 2010, uveřejněný pod číslem 48/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 48/2011“) a na R 6/2007.

Ke čtvrté otázce žalovaní namítají, že způsob, jakým byl formulován výrok napadeného rozhodnutí, nevede k závěru o existenci dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. Navíc ze závěrů odvolacího soudu je jasně patrný důvod zamítnutí žaloby a odpadne-li tento důvod v budoucnu, nic nebrání uplatnění nároku v novém řízení, bude-li vycházet ze skutečností, k nimž došlo po právní moci napadeného rozhodnutí. Nicméně tato otázka již byla řešena dovolacím soudem, např. rozsudkem sp. zn. 21 Cdo 2091/2005 (správně jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2006, uveřejněné pod číslem 84/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 84/2007“).

N e j v y š š í s o u d dovolání zčásti odmítl a zčásti zrušil. Věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 30. 6. 2009) se podává z bodu 12.,

části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

V průběhu dovolacího řízení původní dovolatel zanikl na základě zrušení bez likvidace, a to jako zanikající společnost v důsledku fúze sloučením se společností S. P., s. r. o., jako nástupnickou společností, Nejvyšší soud proto rozhodl usnesením ze dne 26. 10. 2011, že v řízení bude jako se žalobcem pokračováno se společností S. P., s. r. o., se kterou dále jednal jako s novým dovolatelem.

Nejvyšší soud se věcí zabýval nejprve v rovině přípustnosti dovolání.

V dotčeném ohledu shledává především nepřiléhavou výtku žalovaných ohledně „nepřípustnosti" dovolání proti výroku, jímž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně o zamítnutí návrhu na přerušení řízení. Jak totiž dokládá (výše reprodukovaný) obsah dovolání, proti tomuto výroku dovolání vůbec nebylo podáno.

Dovolání proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé pak může být přípustné jen podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když o případ podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. nejde. K posouzení přípustnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Nejvyšší soud přistoupil s vědomím faktu, že Ústavní soud nálezem pléna ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. až uplynutím 31. 12. 2012 (srov. též nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11).

Podle ustanovení § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. ovšem dovolání podle odstavce 1 není přípustné ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 20 000 Kč a v obchodních věcech 50 000 Kč; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.

Jak se podává i ze žaloby, peněžitá plnění, o nichž soud prvního stupně rozhodl pod body II. až V. svého rozsudku, jsou nároky se samostatným skutkovým základem, vymezeným odlišným postavením žalovaných coby statutárních orgánů právního předchůdce úpadce (E., s. r.o.), respektive coby členů kolektivního statutárního orgánu pozdějšího úpadce (E., a. s.) v různých časových údobích a vázaných na rozdílné obchodní transakce sjednané v těchto údobích mezi žalobcem a právním předchůdcem úpadce nebo mezi žalobcem a pozdějším úpadcem.

Obecně přitom platí, že uplatnil-li účastník v jednom řízení více samostatných nároků, je třeba posuzovat přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 o. s. ř. u každé jednotlivé věci (u každého jednotlivého nároku) podle hledisek uvedených v § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. samostatně. Srov. v tomto ohledu v literatuře např. dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 1887-1888 a v judikatuře např. důvody usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 13. 10. 2010, sp. zn. 31 Cdo 4366/2009; 31 Cdo 4368/2009 nebo usnesení Ústavního soudu z 10. 4. 2008, sp. zn. III. ÚS 307/05, dostupné na webových stránkách Ústavního soudu.

V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti prvnímu výroku napadeného rozhodnutí i v části, ve které odvolací soud tímto výrokem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v bodě II. výroku (o zamítnutí žaloby vůči první žalované co do částky 7450,25 Kč s příslušenstvím), tedy dovolání nemůže být přípustné ani podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím ani 20 000 Kč. Potud proto Nejvyšší soud dovolání bez dalšího zkoumání odmítl podle § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) o. s. ř. jako nepřípustné.

Hodnotové kriterium přípustnosti dovolání zakotvené v ustanovení § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. bylo dále nutno zkoumat ve vztahu k nároku, o němž soud prvního stupně rozhodl (vůči třetímu žalovanému) pod bodem IV. výroku svého rozsudku (o zamítnutí částky 30 697,75 Kč s

příslušenstvím).

Ke způsobu, jakým má být pro účely přípustnosti dovolání posuzována otázka, zda ve smyslu ustanovení § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. šlo o věc „obchodní“ nebo o věc „jinou“, se Nejvyšší soud vyslovil v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 31 Cdo 1693/2008, uveřejněném pod číslem 34/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 34/2011“). Vzhledem k tomu, že soudy nižších stupňů se případnou „obchodní“ povahou žalobou uplatněných nároků nezabývaly a tato otázka není rovněž předmětem dovolání, prosadí se (v intencích R 34/2011) obecné posouzení povahy těchto nároků jak plyne z ustálené judikatury Nejvyššího soudu, konkrétně z R 33/2008 (podle kterého je odpovědnost osob uvedených v § 3 odst. 2 ZKV za porušení povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka obecnou občanskoprávní odpovědností za škodu založenou na presumpci zavinění, s možností dotčených osob se této odpovědnosti zprostit).

Z řečeného plyne, že ve vztahu k bodu IV. výroku rozsudku soudu prvního stupně nevylučuje ustanovení § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř., rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (odstavec 1 písm. c/) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

V intencích takto ustavených kriterií přípustnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. nepřisuzuje Nejvyšší soud po právní stránce zásadní význam druhé a čtvrté otázce předestřené dovolatelem.

Ke druhé z položených otázek Nejvyšší soud uvádí, že odlišnost pojetí úpravy obsažené v zákoně o konkursu a vyrovnání (v porovnání s úpravou obsaženou v insolvenčním zákoně) se podává již z R 33/2008, v němž Nejvyšší soud vyložil předpoklady odpovědnosti za škodu způsobenou nepodáním návrhu na prohlášení konkursu jinak, než jak se podává z úpravy obsažené v ustanovení § 100 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona. Pro dovolací řízení je v této souvislosti bezcenná i argumentace, jejímž prostřednictvím dovolatel dovozuje, že odvolací soud se mýlil při výkladu ustanovení § 100 insolvenčního zákona. Pochybení odvolacího soudu při výkladu právní normy, která na věc nedopadá, totiž žádný význam nemá.

Ke čtvrté z položených otázek pak Nejvyšší soud uvádí, že (jak přiléhavě upozornili ve vyjádření k dovolání žalovaní) odpověď na ni se podává z R 84/2007; z něj je patrno, že pro posouzení pravomocného soudního rozhodnutí jako rozhodnutí, jímž byla žaloba zamítnuta pro předčasnost („pro tentokrát“), jsou určující jeho důvody a nikoliv to, zda se takový důvod zamítnutí žaloby promítl i ve výrokové části rozhodnutí. Podstatné je, zda nová žaloba spočívá (může spočívat) jako na „nových“ na těch okolnostech, pro jejichž neexistenci byla původní žaloba předtím posouzena (v důvodech zamítavého rozhodnutí) jako předčasně podaná.

Nejvyšší soud nicméně shledává dovolání přípustným pro zodpovězení první a třetí z položených otázek. Ohledně první otázky připustil dovolání proto, že ve vazbě na institut přerušení řízení dle § 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř. jde o otázku dosud nezodpovězenou v dovolacím řízení, a ohledně třetí otázky připustil dovolání proto, že v souvislostech otevřených žalobou vycházející z ustanovení § 3 odst. 2 ZKV řeší odvolací soud otázku, zda škoda může vzniknout před skončením probíhajícího konkursního řízení, v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu (jak bude rozebrána níže).

Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval nejprve tím, zda je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy správností právního posouzení věci

odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 3 ZKV právnická osoba nebo fyzická osoba – podnikatel, která je v úpadku, je povinna bez zbytečného odkladu podat návrh na prohlášení konkursu. Právnická osoba v likvidaci má tuto povinnost, jen je-li předlužena (odstavec 1). Povinnost podle odstavce 1 mají i statutární orgány právnické osoby, likvidátor právnické osoby v likvidaci, je-li předlužena, a zákonní zástupci fyzické osoby. Jestliže osoby tuto povinnost nesplní, odpovídají věřitelům za škodu, která jim tím vznikne, ledaže prokáží, že škodu nezavinily; je-li těchto osob více, odpovídají společně a nerozdílně (odstavec 2).

Dle ustanovení § 420 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti (odstavec 1). Odpovědnosti se zprostí ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil (odstavec 3).

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení již v době, kdy měli žalovaní porušit povinnost podat návrh. Ustanovení § 420 obč. zák. od té doby změn nedoznalo; zákon o konkursu a vyrovnání byl sice v mezidobí zrušen (s účinností od 1. 1. 2008) zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem), [§ 433 bod 1. a § 434], s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona je však ustanovení § 3 ZKV, ve znění účinném do 31. 12. 2007, i nadále určující pro posouzení odpovědnosti žalovaných za vznik tvrzené škody.

Ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř., které určuje, že soud řízení přeruší, jestliže rozhodnutí závisí na otázce, kterou není v tomto řízení oprávněn řešit, nedoznalo změn od zahájení řízení v této věci.

Mechanismus vzniku škody a určení její výše v případě, že osoby uvedené v § 3 odst. 2 ZKV poruší povinnost podat návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka, rozebral Nejvyšší soud podrobně v R 33/2008, na něž v podrobnostech odkazuje a na jehož závěrech nevidí důvodu cokoli měnit. Závěry obsaženými v R 33/2008 se v napadeném rozhodnutí zaštítil i odvolací soud; ten však pochybil již tím, že R 33/2008 citoval neúplně, čímž jeho vyznění zkreslil způsobem, jenž nutně musel vést k chybnému úsudku o době vzniku tvrzené škody.

Nejvyšší soud v R 33/2008 vskutku uzavřel (jak uvedl odvolací soud), že skutečná škoda, jež může vzniknout věřitelům tím, že nebyl podán návrh na prohlášení konkursu, nebo věřitelům, jejichž pohledávky vznikly až v době prodlení odpovědných osob se splněním povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu, „se neurčuje jako prostý rozdíl mezi tím, co dlužníku zbývalo splnit věřiteli v době, kdy měl být podán návrh na prohlášení konkursu, a částkou kterou věřitel posléze obdržel v konkursu na úhradu této pohledávky“.

Dovozuje-li ovšem odvolací soud dále, že taková skutečná škoda se určuje „jako rozdíl mezi tím, jaké by bylo uspokojení věřitele, kdyby byl návrh na konkurs podán včas a tím, jaké bylo skutečné uspokojení věřitele z výtěžku konkursu“, pak ve skutečnosti přebírá z R 33/2008 jen ty jeho pasáže, jež se váží k věřitelům, jejichž pohledávky vůči dlužníku existovaly v době, kdy měl být podán návrh na prohlášení konkursu, byť ještě nebyly splatné.

U věřitelů, jejichž pohledávky vůči dlužníku vznikly až v době prodlení osob uvedených v § 3 odst. 2 ZKV se splněním povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu, Nejvyšší soud v R 33/2008 vysvětlil, že takovou (skutečnou) škodou se rozumí rozdíl mezi tím, co dlužníku zbývá splnit věřiteli v době, kdy je návrh na prohlášení konkursu podán, a částkou, kterou věřitel posléze obdržel v konkursu na úhradu této pohledávky. Přitom ze žalobních tvrzení je i bez výslovného vymezení doby, kdy měl být návrh na konkurs podán tak, aby nevznikla odpovědnost žalovaných podle § 3 odst. 2 ZKV, patrno, že smlouvy uzavřené v době od 24. 10. 2005 měly být sjednány (a pohledávky dovolatele z nich plynoucí vzniknout) až v době prodlení žalovaných se splněním povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka (respektive právního předchůdce dlužníka).

Bez zřetele k tomu, že odvolací soud formuloval mechanismus určení výše skutečné škody nepřesně, dále platí, že odvolací soud pochybil, jestliže následně uzavřel, že „před skončením konkursu, v době, kdy ještě není známo, jaké bude uspokojení věřitele, nelze prokázat ani vznik škody a žaloba o náhradu škody na základě ustanovení § 3 odst. 2 ZKV je podána (jak uzavřel i soud prvního stupně) předčasně“.

V tomto ohledu je úsudek odvolacího soudu protikladný úsudku, který Nejvyšší soud přijal v důvodech R 33/2008. Tam Nejvyšší soud výslovně uzavřel, že:

> „Jakkoliv není vyloučeno, aby výše škody způsobené věřiteli porušením povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka byla určena dříve než (až) v souvislosti s rozvrhovým usnesením (§ 30 ZKV), žaloba o náhradu škody opírající se o úpravu obsaženou v § 3 ZKV nemůže uspět, nebyl-li návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka nebo návrh na vyrovnání vůbec podán (lhostejno kým) a na jeho základě dlužníkův úpadek posléze osvědčen konkursním soudem“.

Jinak řečeno, Nejvyšší soud již v R 33/2008 výslovně připustil, že výši škody způsobené věřiteli porušením povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka lze určit i dříve než (až) v souvislosti s rozvrhovým usnesením (§ 30 ZKV), jakkoli se určení výše škody zpravidla bude vázat právě k rozvrhovému usnesení.

Napadené rozhodnutí chybuje již tím, že vylučuje vznik škody před „skončením konkursu“ (rozuměj před zrušením konkursu ve smyslu ustanovení § 44 a násl. ZKV), tedy v době následující dokonce i po splnění rozvrhového usnesení (srov. § 44 odst. 1 písm. b/ ZKV).

Jakkoliv jinak nelze směšovat posouzení otázky vzniku škody při odpovědnosti státu za škodu způsobenou výkonem veřejné moci s otázkou odpovědnostních nároků osob uvedených v § 3 odst. 2 ZKV, Nejvyšší soud poukazuje na to, že i z R 48/2011 (jež se zabývá právě nárokem na náhradu škody způsobené výkonem veřejné moci) se podává, že v případě probíhajícího konkursu na majetek dlužníka (vedeného podle zákona o konkursu a vyrovnání) se posouzení nedobytnosti pohledávky poškozeného coby předpokladu vzniku škody způsobené státem odvíjí ode dne, kdy poškozený obdržel plnění na základě pravomocného rozvrhového usnesení bez ohledu na to, že dosud nebylo vydáno rozhodnutí o zrušení konkursu.

Rozvrh (ve smyslu rozvrhu konečného) patří k závěrečným úkonům konkursního řízení při jeho normálním průběhu. Jakmile dojde k jeho realizaci, je již možné konkurs zrušit. Podstata rozvrhu (ve smyslu rozvrhu konečného) spočívá v tom, že celkový výtěžek zpeněžení konkursní podstaty se rozdělí mezi konkursní věřitele podle pravidel stanovených v § 32 ZKV. Děje se tak usnesením, které zákon nazývá rozvrhovým usnesením (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 657/2006, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročníku 2008, pod číslem 168).

Jestliže Nejvyšší soud v R 33/2008 připustil, že výši škody způsobené věřiteli porušením povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka lze určit i dříve než (až) v souvislosti s rozvrhovým usnesením, učinil tak s vědomím, že v konkursním řízení vedeném podle zákona o konkursu a vyrovnání může být otázka nemožnosti uspokojení pohledávky věřitele zodpovězena (podle stavu konkursního řízení) i dříve než při rozvrhu (k němuž ani nemusí dojít).

Tak především může být míra možného uspokojení věřitelů dlužníka objasněna již při vydání částečného rozvrhu (srov. k tomu opět i důvody rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 657/2006). V řadě případů bude možné uzavřít, v jaké výši vznikla věřiteli škoda, již při pravomocném schválení konečné zprávy (§ 29 ZKV), bude-li z ní patrno, že dosažený výtěžek zpeněžení konkursní podstaty nebude postačovat ani k plnému uspokojení pohledávek za podstatou (§ 31 odst. 2 ZKV) a pracovních nároků (§ 31 odst. 3 ZKV), takže nezajištění věřitelé druhé třídy neobdrží při rozvrhu ničeho (§ 32 odst. 1 ZKV).

V situaci, kdy se věřitel nedomáhá plné výše vzniklé (tvrzené) škody (jako v této věci, kdy uplatňuje jako škodu jen 50 % neuhrazených částí svých pohledávek), přitom může být podkladem pro závěr o výši škody i zpráva správce konkursní podstaty o stavu konkursního řízení, která vyloučí možnost uspokojení věřitelovy pohledávky v konkursu v rozsahu, v němž se domáhá náhrady škody, bez zřetele k tomu, že konkursní řízení se formálně dosud nenachází ve stadiu schválení konečné zprávy nebo vydání rozvrhového usnesení (lhostejno, zda má jít o rozvrh částečný nebo konečný). Jednotlivé fáze konkursního řízení totiž mohou ovlivnit např. pokračující spory o právo na přednostní uspokojení některých věřitelů v konkursu, jež ovšem již nemusí být překážkou úsudku (podloženého obsahem konkursního spisu), že jakýkoli výsledek takových sporů nemůže ovlivnit závěr, že věřitel neobdrží v konkursu částku, kterou uplatňuje jako náhradu škody vzešlé z porušení povinností dle § 3 odst. 2 ZKV.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž v dotčeném ohledu správné není (je založeno na chybné úvaze, že před skončením konkursu nelze výši škody určit).

Zbývá dodat, že tam, kde stav konkursního řízení před vydáním rozvrhového usnesení nedovoluje určit výši škody způsobem shora popsaným, vskutku bude namístě žalobu zamítnout pro předčasnost. V takovém případě totiž platí, že škoda dosud nevznikla (nelze postavit najisto, v jakém rozsahu se věřitel uspokojí z majetku dlužníka). Srov. k tomu mutatis mutandis opět např. R 48/2011. Přerušení řízení podle § 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř. tu není namístě. Nejde totiž (jak se nesprávně domnívá dovolatel) o to, že by soud v této věci nebyl oprávněn řešit otázku vzniku škody. Zamítnutí žaloby pro předčasnost je naopak logickým důsledkem toho, že soud otázku vzniku škody řešil a že dospěl k závěru, že taková škoda dosud nevznikla.

Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem při výkladu doby možného vzniku škody neobstálo, Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil, s výjimkou výroku, pro který neshledal dovolání přípustným a s výjimkou dovoláním nenapadeného výroku týkajícího se přerušení řízení. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud ve stejném rozsahu i toto rozhodnutí a potud vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.). Zabývat se tím, zda je dán i dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., pokládal Nejvyšší soud za dané situace za zbytečné.